

TILLSAMMANS

ÄR
VI

SPORREN

Ett projekt om lek i ett demokratiskt
sammanhang
Sporrens utvärdering ht 23 - vt 24

Bakgrund och syfte

Utdrag från läroplanen *Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är. Barnens sociala utveckling förutsätter att de alltefter förmåga får ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan. Barn har rätt till delaktighet och inflytande. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för ska ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av utbildningen. (Lpfö 18)*

Vi utvecklar det vi förra läsåret fördjupade oss i, att förstå och bli förstådd med att arbeta med att det vi gör har en betydelse, att vi gör skillnad.

För att ge förutsättningar för detta arbete måste vår undervisning vara differentierad. Alla barn behöver ett språk för att kunna kommunicera och förstå varandra, att se varandra som en tillgång i vår gemensamma arena, vår förskola och i förlängningen i vårt samhälle.

Möten eller barnråd är ett sätt att göra det demokratiska arbetet tydligt.

Där människor möts, möts också deras åsikter, handlingar och behov och då behöver vi utveckla ömsesidighet, respekt och förståelse för olikheter.

Intervjuer

Kroppsliga uttryck - dramatisering

Skrift i form av tecken som stöd

Bild och form

Fiffiga strategier

Lek

Mål från läroplanen

förmåga att lyssna på och reflektera över andras uppfattningar samt att reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar,

förmåga att fungera enskilt och i grupp, samarbeta, hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt att ta ansvar för gemensamma regler

förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans,

Differentierad undervisning

Differentierad undervisning innebär att barn arbetar inom eller riktar uppmärksamhet mot samma ämnesområde eller uppgift men att undervisningens innehåll, processer och produkter varierar och anpassas efter barns olika behov, i syfte att inkludera alla barn i undervisningen. Innehåll avser vad barnen ska arbeta med. Processer handlar om hur barnen arbetar, så som undervisningens aktivitet, gruppens storlek, gruppkonstellation, plats/rum för lärande och tempo. Produkter avser hur barn visar eller delar med sig av nya kunskaper och förmågor till andra barn och pedagoger tex med hjälp av digitala verktyg.

Ett projekt tar form

I år är Fasanens gemensamma fokus Reggio Emilia där kärnan i filosofin är språk. Språkets funktion är ovärderlig. Barn använder en mängd olika sätt att kommunicera. I detta projekt vill vi pedagoger skapa förutsättningar för barnen att prova sitt språkande och växa i sin identitet med andra. Vi kommer skapa olika möten där barnens språkande sätts i relation till jaget i gruppen och i omvärlden. Vi anser att förskolan är en fantastisk plats att öva demokratiska handlingar och medborgarskap. Med språkande så menar vi pedagoger inte endast det verbala språket utan olika uttrycksmöjligheter.

Dikt av Loris Malaguzzi

” Tvärtom, det är hundra som finns!

Ett barn

är gjort av hundra

Barnet har hundra språk hundra händer

hundra tankar

hundra sätt att tänka

att leka och att tala på hundra alltid hundra sätt att lyssna

att förundra att tycka om hundra lustar

att sjunga och förstå hundra världar

att uppfinna

hundra världar

att drömma fram

Ett barn har hundra språk (och därtill hundra hundra hundra)

men berövas nittionio. Skolan och kulturen skiljer huvudet från kroppen.

Man ber barn;

att tänka utan händer

att handla utan huvud

att lyssna men inte tala att begripa utan glädjen i att hänföras och överraskas

annat än till påsk och jul.

Man ber dem:

att bara upptäcka

den värld som redan finns

och

av alla hundra berövar man dem nittionio

Man säger dem:

att leken och arbetet

det verkliga och det inbillade

vetenskapen och fantasin himlen och jorden förnuftet och drömmarna är företeelser

som inte hänger ihop.

Man säger dem:

att det inte finns hundra Men barnet säger: Tvärtom, det är hundra som finns. ”

Undersökningsfas

Vi pedagoger iscensatte ett första barnråd där barnen fick frågan om vad de skulle vilja lära sig, veta mer om, besöka, miljöfrågor.

Under barnrådet kom det fram att barnen ville ändra en del av upplägget av dagen. Vid terminstart hade vi pedagoger skapat olika grupper för litteratursamtal där fokus låg på att främja språkutveckling och lärande. Men det fanns ingen tid av dagen där barnen gemensamt kunde lägga sig ner på en kudde och bara vila. Vilket de även önskade att vi tillgodosåg. Vi pedagoger tog till oss av detta och efter maten fick barnen gemensamt gå in och lägga sig på valfritt sätt. Vi fortsatte att ha litteratursamtal innan maten så detta blev ett tillägg. Vi pedagoger fick ett fint gensvar när vi ändrade rutinerna.

Det framkom även under mötet att barnen ville arbeta med lera, rita och måla. Det gemensamma önskemålet för barnen var att gå på utflykt och leka.

Att komma överens i leken och hantera känslor är en utmaning och vi pedagoger vill utveckla barnens lekstrategier, känslohantering genom lek och andra estetiska uttryck utifrån barnens önskan. Det är en viktig del av att vara en i en grupp och utöva demokratiska handlingar.

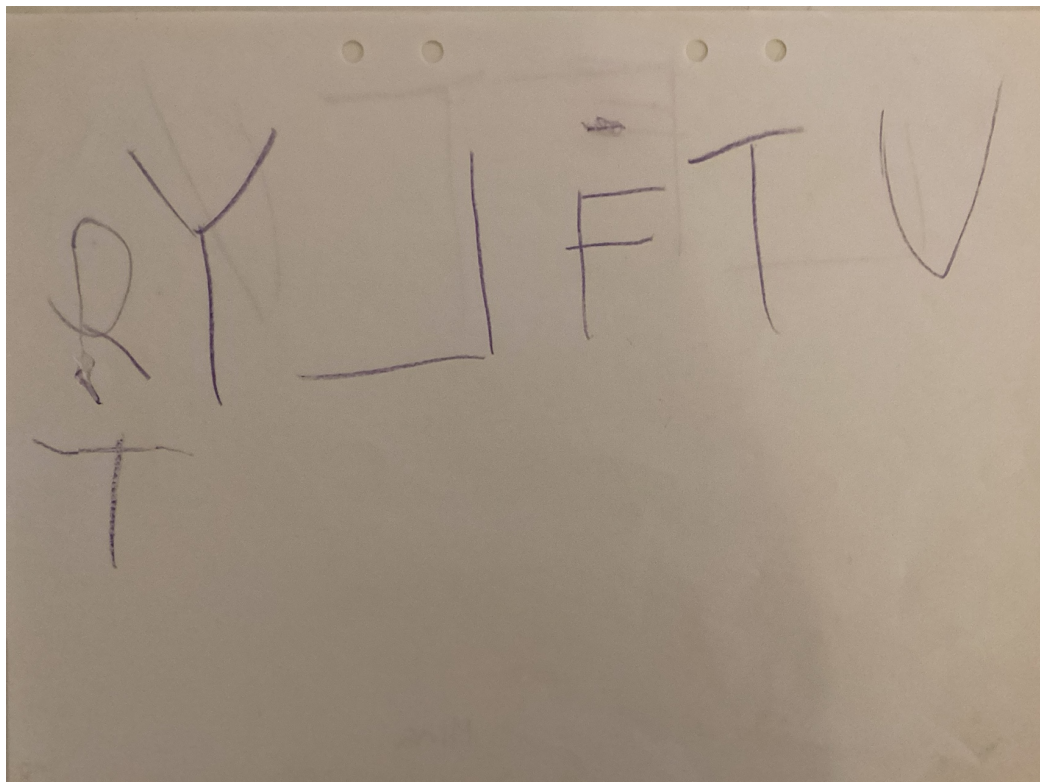
Modell för barnråd

1. Att bli lyssnad på.
2. Att få stöd i att uttrycka sina åsikter.
3. Att barns åsikter tas under övervägande.
4. Att barn blir delaktiga i beslutsprocessen.
5. Att barn delar makt och beslutsfattande med vuxna.

För att det inte ska bli skendemokrati under våra möten använder vi pedagoger frågeställningar som är möjliga att tillgodose. Forskare menar att barnens inflytande och medbestämmande naturligtvis inte handlar om att de ska få göra precis som de vill hela tiden. Fostran ingår också i pedagogernas uppdrag. Demokrati handlar snarare om att pedagogerna uppmärksammar barnens intressen och att barnen känner sig lyssnade på och sedda.

Värdepedagogik. Etik och demokrati i skola och förskola Thornberg, Johansson

Denna bild är ifrån ett barnråd. Det står utflykt. Det har varit en önskan att få gå på fler utflykter

Inledning av projektet

Demokrati är inget vi kan vänta med. Vi pedagoger vill vara med och ge förutsättningar för barn att utvecklas till medborgare som tar ansvar för sina handlingar och som visar respekt mot andras uppfattningar, utseende, känslor etc. så måste vi börja med de yngsta. Vi gav möjlighet att utveckla en kamratkultur där olikheter berikar, där hjälpsamhet och respekt råder. Det är bland de yngsta vi lägger grunden. Vårt förhållningssätt och vår förmåga att möta och dela barnens uppfattningar, initiativ och viljor är avgörande. Vi kan inte "vila på demokratins grund" vi måste agera utifrån demokratiska värden så som inkludering, hänsyn, respekt och solidaritet.

John Dewey - vikten av att allas erfarenheter kommuniceras i samhället. För att detta ska kunna vara möjligt måste människor samverka och delge/dela med varandra. Detta kan motverka att alltför ensidiga perspektiv och vanor blir normer i samhället.

Vi har valt de här läroplansmålen med fokus på lek och språk för att de är tydliga redskap för det arbete/ den undervisning vi ser som grunden för att vi ska kunna leva tillsammans i ett demokratiskt samhälle.

Utdrag ur läroplanen

Miljön i förskolan ska erbjuda alla barn varierade aktiviteter i olika sammanhang. Många valmöjligheter ger ökade förutsättningar för barnen att bredda sina lekmönster.

För barn är det lek i sig som är viktigt. I lek får barnen möjlighet att imitera, fantisera och bearbeta intryck. På så sätt kan de bilda sig en uppfattning om sig själva och andra människor. Lek stimulerar fantasi och inlevelse. Lek kan också utmana och stimulera barnens motorik, kommunikation, samarbete och problemlösning samt förmåga att tänka i bilder och symboler. Därför är det viktigt att ge barnen tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva.

Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt.

Forskning

Lekkultur

Vi pedagoger har läst utdrag ur litteraturen kamratkultur i förskolan. Kamratkulturer är ett teoretiskt begrepp som kan hjälpa till att förstå vad som händer i barns relationer i exempelvis förskolan. Att vara ett barn i förskolan innebär att man är en del av en specifik kamratkultur som innehåller kunskaper om bland annat status i lekar och vem som får delta i lekar.

Fiffiga strategier

Orden låna, upptagen, byta, vänta, paus är inte några moraliserande regler. Orden som vi pedagoger kallar "fiffiga strategier" blir viktiga redskap för att barnen ska kunna erövra en förhandlingsvana. Att erövra en förhandlingsvana är viktigt i förskolans arbete med hållbar utveckling. Orden ger barnen möjlighet att tillsammans med lyhörda pedagoger fördjupa sina empatiska förmågor. Barnen har praktisk användning av dem. *Referens Förskolan som Demokratisk Mötesplats*

Språk

"Det är genom lek som barnen prövar och börjar bilda sig en förståelse för hur språket används och att kroppsspråk och gester hänger samman med det verbala språket." Gunilla Ladberg (2003)

Genom att reflektera använder sig barnen av några av de vanligaste texttyperna vars syfte är att kunna återberätta något, förmedla något text en händelse och att kunna resonera eller argumentera. Att bli medveten om olika texttyper är viktigt för att kunna tolka och producera relevanta texter. Barnen förbereds för att känna igen texter de möter och får en känsla för dess syfte. Detta lyfter Pia Håland Anveden i sin artikel Främja barns språkutveckling.

Vi inleder vårt projekt, Tillsammans är vi sporren

Barnen gav uttryck att de ville leka och att i större utsträckning få gå på utflykt.

Vi har observerat barnens lek samt att alla barn tillsammans med sina vårdnadshavare har fått svara på frågor angående lek, trivsel och strategier.

Vi pedagoger kunde se i observationer att leken var viktig. Det skapar många olika känslor. Lek är roligt men det är också väldigt svårt då det finns många oskrivna regler i lekar och lekkonstellationer.

Vi pedagoger kunde utläsa att barnen hade flera olika strategier i leken för att möta sina kompisar. Om vi tittade på samma barn i leken så kunde vi tydligt se att barnen blev till i olika möten. Något som kallas för intersektionalitet. Det innebär att olika maktordningar påverkar hur vi exempelvis agerar i olika situationer.

Hur kan vi pedagoger då arbeta med att utmana barnens lekstrategier när vi redan nu skulle kunna göra en analys av vårt projekt? Vi skulle kunna skriva att barn blir till i olika möten vilket gör det svårt att kunna utläsa ett förändrat kunnande.

Det ställer höga krav på oss pedagoger att veta vad det är vi ska utmana i för att möjliggöra för förändrat kunnande hos såväl barn som pedagog eftersom vi på förhand vet att vi blir till i olika möten.

Steg 1

Kurragömma är mer än bara lek!

Kurragömma är en lek som ett flertal av barnen har initierat att de vill leka. Det är inte utifrån vem som hörs och syns mest utan detta är en lek som alla kan delta i oavsett ålder, kön, etnicitet.

Genom att använda oss av pedagogiks dokumentation kunde vi utläsa ett utgångsläge för leken kurragömma. Vi bröt ner kurragömma till 4 olika begrepp, inkludering, delaktighet, reflektion och känslor. Där språkutvecklingen var ett stort fokus i alla delar. Det är utifrån de 4 begreppen vi har byggt vår undervisning. Vi kommer i den här utvärderingen visa på några exempel hur vi har arbetat med de 4 olika begreppen.

Inkludering och reflektion, delaktighet och känslor

Vi pedagoger har utmanat barnen att skapa bilder som stöd till leken. Detta gör vi för att synliggöra lekens delar och möjliggöra inkludering för alla.

Bilden visar hur ett barn har skapat bilder som stöd till leken kurragömma

Reflektion - Samtalet innan, under, efter lek ger möjlighet till reflektion och argumentation. Alla barn har fått reflektera kring dessa bilder med en av frågorna om du skulle bestämma en undervisning för dina kompisar vad skulle du vilja göra då. Detta byggde då på bilderna från kurragömma.

Delaktighet

Om vi pedagoger skapar ett inkluderande arbetssätt genom olika språk möjliggör vi för delaktighet. Vi pedagoger anser att det är viktigt att erbjuda 100 språk då vi människor fungerar på olika sätt. Delaktighet och inkludering är beroende av varandra.

Vi pedagoger vill verkligen synliggöra detta att barn har 100 språk om de får förutsättningar för detta.

Utdrag från barnens tankar utifrån bildstödet.
De första meningarna med talstreck är citat.

- Det finns många olika känslor när vi leker
- Det finns olika sätt att röra sig på
- Det finns olika gömställen

Gömställen är olika stora, så vi kan mäta dem.
Skapade i olika former var viktigt, ex skapa detaljer i lera, måla ett träd som barnen gömt sig bakom.
Bygga upp Sporen med klossar.
1-2 Nu kommer jag, räknande var en viktig del
Strategier om vem som ska räkna. Ola sig fram

Här har några barn byggt upp vår avdeling med många olika gömställen för leken kurragömma.

Dessa frågor har vi pedagoger utmanat barnen i.

Var finns det gömställen? Hur ser utrymmet ut runt omkring mig? Hur långt/länge ska den som räknar räkna/vänta? Tidsuppfattning.

Hur ska vi veta vem som ska räkna? Hur börjar vi en lek? Hur slutar vi en lek?

Här kommer bilder från undervisningar vi har haft utifrån dessa frågeställningar.

I den här undervisningen mäter ett barn ett av gömställena han har gömt sig på.

Undervisning i lera.
Hur ser Sporren ut, här kan vi se att ett barn har gömt sig bakom en soffa.

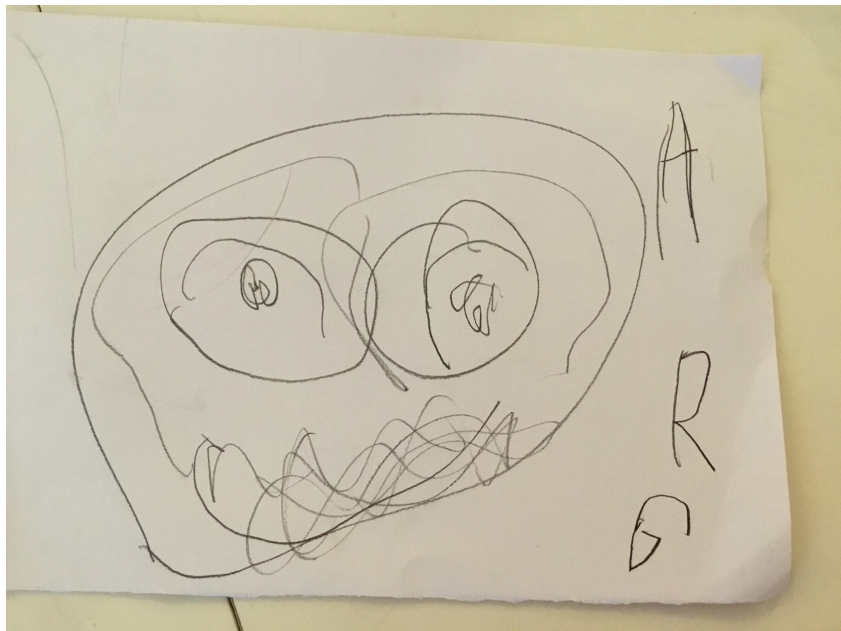

I den här undervisningen ville ett barn skapa tre små apor som skulle leka kurragömma.
När de var klara lekte aporna kurragömma.

I den här undervisningen har barnen provat och visat varandra olika rörelser när man leker kurrageömma. Tillsammans fick barnen sen visa och skissa bilder på rörelserna.

Känslor

I leken utmanas barnen ständigt att hantera sina och kompisars känslor. Vi har utmanat barnen genom att ställa frågor genom olika språk, ex Hur känns det i kroppen när jag får räkna, gömma mig, bli hittad? **Vad upplever vi, olika perspektiv.**

Vi pedagoger har använda oss av fiffiga strategier som ett redskap för att utveckla känslor och förhandlingsförmåga. Vi har implementera begrepp som **Vänta, låna, byta, upptagen.**

Ole dole doff är en strategi som vi använt i leken för att tillsammans se vem det är som ska gömma sig och vem som ska räkna. Då har vi behövt vänta på vår tur. Vi kunde se att en specifik roll i leken var upptagen. Men vi kunde även fråga om det fanns möjlighet att byta roller med varandra.

Vi har använt oss av handdockor där barnen har fått olika dilemman att lösa.

Exempel är hur vet vi att en lek börjar?

Hur vet vi att en lek slutar?

Hur vet vi hur många som har gömt sig?

Hur känns det i kroppen att bli hittad? Vara den som räknar.

Vi pedagoger har samarbetat med en dansgrupp och de kom hit och hade en workshop med oss.

Där fick barnen röra sig till olika slags musik de fick även diskutera genom olika språk. Det var bland annat om hur det känns om man inte får vara med och leka.

I en reflektion i helgrupp så lyfte barnen att det finns en svårighet i leken. Måste alla vara med jämt, får man inte leka själva?

Utdrag från forskning av lek Annica Löfdahl

Studier visar att barn är medvetna om betydelsen av kommunikationen i leken. Barn har stor kunskap om statusförhållanden och roller. De försöker hela tiden upprätthålla det. Barn med högstatusroller ägnar en stor del av leken med att upprätthålla makten och kontrollen över den.

Det finns två mönster i leken. Det ena är en önskan att leka och det andra är att skydda sin lek. Forskning visar att det funnits olika strategier för såväl inträden som utslutningar. Det vanligaste sättet att avvisa någon är att hänvisa att utrymmet ej är tillräckligt stort. Eller att det redan är tillräckligt många i leken. Det visar på en stor kompetens hos barnen att de vet att man ej kan ta in fler barn i leken. Forskning visar också att samma barn både kan utestängas och vara den som stänger ute.

Detta beskriver det vi inledde med att vi blir till i olika möten och hur viktigt det är att få möjlighet att vara i olika konstellationer och miljöer.

Vi skapade forum för att diskutera hur det känns att utestängas, stänga ute någon. Vi pratade även om vikten av att få äga en lek, utan att hela tiden släppa in nya kompisar. Samtidigt som vi diskuterade vikten av att släppa in kompisar i leken. Vi hade givande diskussioner men vi kunde se att det är svårt att förstå skillnaden när man har rätt till sin egen lek och när man ska släppa in någon i leken. Detta är svårt och där har vi pedagoger stöttat barnen i deras resonering. Detta arbete är livslångt och svårt.

Har vi skapat en bra kvalitet i vår utbildning?

Vi pedagoger hämtar kunskap och inspiration av John Dewey som var en amerikansk filosof, psykolog och pedagog.

Du måste skapa en övertygelse som gör det möjligt att agera, men när du agerar skapas alltid tvivel som gör det nödvändigt att tänka efter varje gång. John Dewey

Detta förstår vi som att det är kvaliteterna i samverkan som skapar förutsättningar för att agera, och agerandet ständigt leder till tvivel som leder till reflektion som leder till nya val, som en ständig pågående utvärderingsprocess.

Inför analysen har vi pedagoger ställt oss följande frågor:

Hur syns vårt demokratiarbete?

Hur ser det ut ur barnens perspektiv?

Hur vet/känner de att de är en del i det arbetet?

Är barnen delaktiga i utvärderingen?

Har vårt fokus på språk lagt till ett förändrat kunnande hos såväl barn och pedagoger?

Analys

Vi kan se att kunskap skapas i mötet med andra. Vilka förutsättningar barn har av kompisar, pedagoger och miljön.

John Dewey - "För det första behöver demokratin medborgare som kan uttrycka sin egen uppfattning och förståelse. Det kräver en undervisning där vi, med alla våra likheter och olikheter, lär oss att lära tillsammans". Texterna i boken Förskolan som demokratisk mötesplats betonar att lärande sker i gemenskap, en gemenskap som tillåter och respekterar var och ens ståndpunkter.

Vårt demokratiska processarbete genomsyras av detta. Lek-kommunikation och 100 språkighet har varit vårt huvudfokus. Där demokrati har haft en bärande roll. Om vi tittar på leken så har barnen tagit sig an nya strategier för att ta sig in i leken. De vet att det finns olika sätt att ta till om de tycker olika. Idag använder de sig av nya strategier, en av dem är ola/dola. Detta ser vi att de tar med sig när de leker själva i utbildningen. Stort fokus från oss pedagoger har varit att alla ska känna sig inkluderade och på så sätt har vi arbetat med differentierad undervisning.

I förskolan som demokratiskt mötesplats skriver Sara Hit Lindstrand "om vi vill förstå barns språkande måste vi inse varje barns, och därmed varje människas, unika förmåga att vilja förstå sig själv i relation till världen av människor samt verkliga och påhittade ting och fenomen."

Hon skriver också att det är förskolans uppgift att skapa situationer och processer där barnen kan använda sina uttryck för att ge mening åt sina intryck.

Om vi nu tittar på förutsättningar så har vi pedagoger skapat olika konstellationer där barnen har fått mötas för att utbyta erfarenheter. Vi kunde tydligt se i dokumentationer att fokuset har legat på inledningen av leken. Vilket har gjort det svårt för barnen att veta hur de ska göra när de ska avsluta en lek. Vi kunde se att de ofta bara lämnade leken. Om vi jämför det med att barnen tar fram lego och bygger med det. Då finns det en tydlig början, de plockar fram material, de skapar och sedan avslutar de genom att sortera tillbaka. Kontra att barnen leker kurragömma och sedan känner de mitt i leken att de är klara. Då finns det inget tydligt material att lägga tillbaka. Det är själva barnet som är huvudrollen. Det är en utmaning att se sin egen del i en lek med andra. Om vi inte hade använt oss av pedagogisk dokumentation så hade vi kanske inte uppmärksammat att vi pedagoger är medskapare i lekens uppbyggnad och avslut. Vi hade tidigare fört diskussioner om hur alla ska kunna delta, vilka strategier ska vi stötta barnen i. Men inte en diskussion om hur vi gör när man är klar med en lek. Detta uppmärksamade vi i mitten av projektet. Det är en tydlig koppling till att kunskap skapas utifrån förutsättningar och erfarenheter. Vi kan fortfarande se att detta är svårt och det är en kunskap som behöver tränas på länge. Frågor vi ställt oss är: *Frågan är vad vi har för ögon? Vad är viktigt att se vilket i förlängningen skapar olika förutsättningar för barn.*

När vi pedagoger tittat på filmer från när barnen tillsammans reflekterat med hjälp av en film kunde vi se att hur vi förbereder dessa tillfällen är av stor betydelse. Hur blir reflektionen värdefull och givande för barnen? Hur väljer vi film, är barnen involverade i valet av den? Är det de tittar på aktuellt, känns det viktigt för dem? Ger vi schyssta förutsättningar för att reflektionen ska bredda och ge nya ideer? Denna insikt är av stor vikt i vårt ständigt pågående demokratiarbete.

Barnen utvärderar

Vi valde att sitta enskilt med varje barn för att höra hur de har upplevt projektet. Vi ställde bland annat följande frågor, har du lärt dig något nytt, var det något som var svårt respektive lätt, är det något mer som du skulle vilja lära dig? Dessa frågor har vi genomgående ställt till barnen under projektets gång. När de hade svarat på frågorna fick de rita sig själva när de leker. Dessa bilder är framsidan av utvärderingen. Vi satte upp bilden i vår hall så att alla barn fick ta del av varandras sätt att rita när de leker.

Utdrag ifrån barnen svar

- Jag har lärt mig att leka,
- Jag har lärt mig att man kan ola så man vet vems tur det är.
- Jag har lärt mig att räkna
- Jag har lärt mig att att man kan gömma sig på olika ställen
- Jag har lärt andra att leka

- Jag tycker det är svårt att hitta bra gömställen
- Jag tycker att det är svårt när jag blir hittad först i kurragömma, jag blir så ledsen då.
- Jag tycke att det är svårt att komma överens exempel vems tur är det att räkna eller gömma sig.
- Jag vill lära mig att hitta fler gömställen.

Det berättade de flesta av barnen. Att de vill arbeta med att hitta fler bra gömställen.

Det som var nytt för oss pedagoger var att det var så många barn som upplevde att de ville ta del av fler gömställen. Vi har inte hört eller uppmärksammat att någon har önskat detta tidigare. Vi har inte heller sett det i dokumentationer. Det kommer vi ta till oss av och arbeta vidare med.

I det här projektet har vi regelbundet diskuterat projekt och övriga tankar med barnen för att vi ska kunna utmana lärandet. Där fokuset språkutveckling har varit en viktig del. Det har varit synligt genom hela projektet att lek är både lustfyllt och svårt .Där just det verbala språket visar sig vara svårt att förmedla/ förstå vad en kompis menar som det är ett fantastiskt verktyg att samspela med omgivningen. Många gånger inträffar båda känslorna samtidigt att det både är lustfyllt och svårt samtidigt. Ett barn illustrerade detta genom att skapa en emoji som var så glad så den grät, ”den skrattar och gråter samtidigt”. Känslor och hur vi ska vara mot varandra är ständigt aktuellt i vår utbildning.

Vi har under projektets gång stöttas oss i forskning om barns lek och demokrati. Det hjälpte oss pedagoger att möta barnen i olika sammanhang. Exempelvis hur vi arrangerar barnråd för att det inte ska vara skendemokrati? Hur kan vi utforska demokrati tillsammans med barnen.

Genom forskning har vi fått tips och idéer hur vi kan omsätta detta i utbildningen. Barnrådet har vi haft i helgrupp men ibland kan det ha brutits ner och diskuterats i mindre grupper. Det barnen har påverkat under läsåret är att de en dag har fått välja mat i matsalen. Efter omröstning valde de köttbullar och makaroner. De har även framkommit att de ville ändra på vilan. Vilket vi skrev om tidigare i utvärderingen. De har även påverkat att de en dag i veckan bestämmer helt över sin dag. De får då bestämma om de vill vara inne eller ute på förmiddagen eller eftermiddagen. Dessa förändringar i utbildningen gör att barnen får utöva demokrati i praktiken. Det handlar inte om vem som ropar högst eller tar mest plats utan det handlar om att vi är Sporren. Det är en utmaning att se sin egen del i en grupp. Det speglar dagens samhälle som är så präglad av individualism. Vi pedagoger har ökat barnens tillgång till redskap i förhandlingar och att lyfta sin blick från jaget till vi. Därav är vårt uppdrag viktigt precis som vårt syfte lyder ”Där människor möts, möts också deras åsikter, handlingar och behov och då behöver vi utveckla ömsesidighet, respekt och förståelse för olikheter.” Som en del av arbetet med likabehandlingsplanen fick alla barn med sig frågor/bildstöd om bland annat trivsel, lek, miljö hem för att i lugn och ro diskutera med sina vårdnadshavare.

Demokratiarbetet är ständigt pågående. Vi pedagoger vill vara med och ge förutsättningar för barn att utvecklas till medborgare som tar ansvar för sina handlingar och som visar respekt mot andras uppfattningar, utseende, känslor etc.

Genom att arbeta med demokratiska frågor i praktiken, i barnens utbildning på förskolan har vi sått ett frö/ lagt en grund för den fortsatta utvecklingen.

Språk är inte bara nyckeln till en oändlig värld av verklighet och fantasi, språk är också makt. Språk är möjligheten att ta makten över sitt eget liv, att förstå, följa med och påverka samhället, att kunna välja utbildning, yrke och livstil. Att kunna påverka sin egen och samhällets framtid.
(Ur Skolvärlden, Karin Pers gymnasielärare)

Det här citatet har vi analyserat och det har en stor betydelse av hur vi ser på barn och kunskap. Vi pedagoger tänker att språk är en av våra viktigaste former av kommunikation. Men vi anser att kommunikation är så mycket mer än det verbala språket. Det verbala språket är något som vi pedagoger har lagt stort fokus på under året. Vi har fört diskussioner om bland annat, val av litteratur, plats och konstellationer vid boksamtal. Vilka frågor ska vi ställa till barnen för att varje barn ska få utveckla språket? Hur ska vi möjliggöra för att barnen ska få mötas och få utbyta erfarenheter? En sak som har varit ett dilemma för oss pedagoger om vi tittar på barnrådet är just det verbala språket. Precis som citatet beskriver så är språk nyckel till en värld av verklighet, fantasi, språk är också makt. Men det tar tid att knäcka koden för hur man formar ord och förstår vad det är man förmedlar. Vi pedagoger har en stor roll för att möjliggöra för alla barn att kunna kommunicera i barnrådet.

I förskolans värld är det vi vuxna som bär ansvaret för att kunna ge verktyg och möjlighet att uttrycka sig.

Men hur mycket vi än förbereder med tillägg till det verbala språket i våra barnråd så har det varit ett dilemma att i stunden hitta tillägg till det verbala språket. Mycket uppkommer i stunden som vi ej ligger steget före och har kunnat förbereda. Tillsammans lär vi oss att uppmärksamma och se det stora i varje sekvens. Om vi ska ge barnen makt att påverka innehållet i sina dagar behöver de känna sig sedda och behövda. Vi behöver se över våra bilder som stöd och utveckla vår kunskap om tecken som stöd som öppnar upp för de oväntade.

Slutsats

Det verbala språket har en betydande roll för utveckling och lärande. Men vi får aldrig glömma hur viktiga de andra 99 språken är för att språka och kommunicera. Forskning beskriver följande: om pedagoger ser varje litet språkande uttryck som något märkvärdigt och värdefullt talar vi också om för barnen att de är språkande individer vars åsikter räknas och värdesätts. Det kommer att stärka deras förmåga att uttrycka tankar och åsikter om framtiden.

